

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH OŁTARZ GŁÓWNY ORAZ DREWNIANY STROP Z KOŚCIOŁA FILIALNEGO PW. MATKI BOŻEJ NIEUSTAJĄCEJ POMOCY W RUDGERZOWICACH

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
Załącznik do 2A. SIHh. S. 2023
z dnia 13-02-2023

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 68 3247390, 68 3247411
tel./fax 68 325 37 45

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
Załącznik do 2N. SIHh. S. 2023 [qm Świe]
z dnia 21-02-2023

opr. mgr Jolanta Strzałkowska

2023-01-15

PRZEDMIOT I ZAKRES PRAC

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 68 324 73 90, 68 324 74 11
tel./fax 68 325 37 45

Przedmiotem prac będzie kompleksowa konserwacja i restauracja ołtarza głównego oraz drewnianego stropu z kościoła filialnego pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy.

Głównym zadaniem i celem prac konserwatorskich będzie usunięcie przyczyn osłabienia i destrukcji niektórych elementów, oraz trwałe ich zabezpieczenie wraz z zachowanymi oryginalnymi i historycznymi opracowaniami dekoracyjnymi w celu przywrócenia wartości artystycznych i estetycznych w/w obiektu zabytkowego. Zakres prac obejmuje badania stratygraficzne w celu ustalenia i rozpoznania warstw technologicznych oraz technik. Określenie stanu zachowania i zasięgu destrukcji oryginalnych warstw a także przyczyn zniszczeń da gwarancję prawidłowego dobrania środków i właściwego działania konserwatorskiego.

OPIS IKONOGRAFICZNY

Rudgerzowice wzmiankowane są bardzo wcześnie, bowiem już od 1224 roku w źródłach istnieje wzmianka o darowaniu wsi przez Henryka Brodatego dla cysterek z Trzebnicy. Nadanie było potwierdzone przez bulle papieskie w latach 1235 oraz 1267. Cysterki dbając o rozwój wsi uzyskały pod koniec XVII wieku prawo do wolnego wytwarzania i sprzedaży piwa. Około 1790 roku we wsi znajdował się kościół, gospoda, ewangelicka szkoła oraz 24 domy z 115 mieszkańcami. W roku 1810 nastąpiła sekularyzacja zakonów w Prusach i dobra cysterek w Rudgerzowicach zostały rozdzielone pomiędzy tutejszych gospodarzy. Obecny kościół zbudowano w 1914 roku, jako protestancki. Jest to jednonawowa świątynia, murowana, z dekoracją szachulcową. Data powstania umieszczona jest pod krzyżem. Szpikulec wieży ozdobiono nietypowym elementem - wielką rozpiętą agrafką. Protestancki kościół posiadał typowy dla tego typu świątyń ołtarz ambonowy. Od strony zakrystii widoczna jest wnęka, w której znajdowały się drzwiczki wejściowe na ambonę. Ołtarz nie zachował się. Po II wojnie światowej kościół został przejęty przez Kościół rzymskokatolicki. Obecnie pełni funkcję kościoła filialnego parafii rzymskokatolickiej pw. Miłosierdzia Bożego w Świebodzinie.

Wśród skromnego wyposażenia kościoła wyróżnia się **ołtarz główny**, który tworzy nastawa ołtarzowa przeniesiona przed 2001 r. z kościoła parafialnego pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Świebodzinie. Ołtarz polichromowany, warsztat śląski, neogotyck.

W nastawę zamontowano przeszkloną kasetę z obrazem Matki Bożej z Dzieciątkiem w typie Hodegetrii. Obraz został przywieziony przez parafian przesiedlonych po II wojnie światowej z miejscowości Szybalin w rejonie brzeżańskim, należącym do obwodu tarnopolskiego.

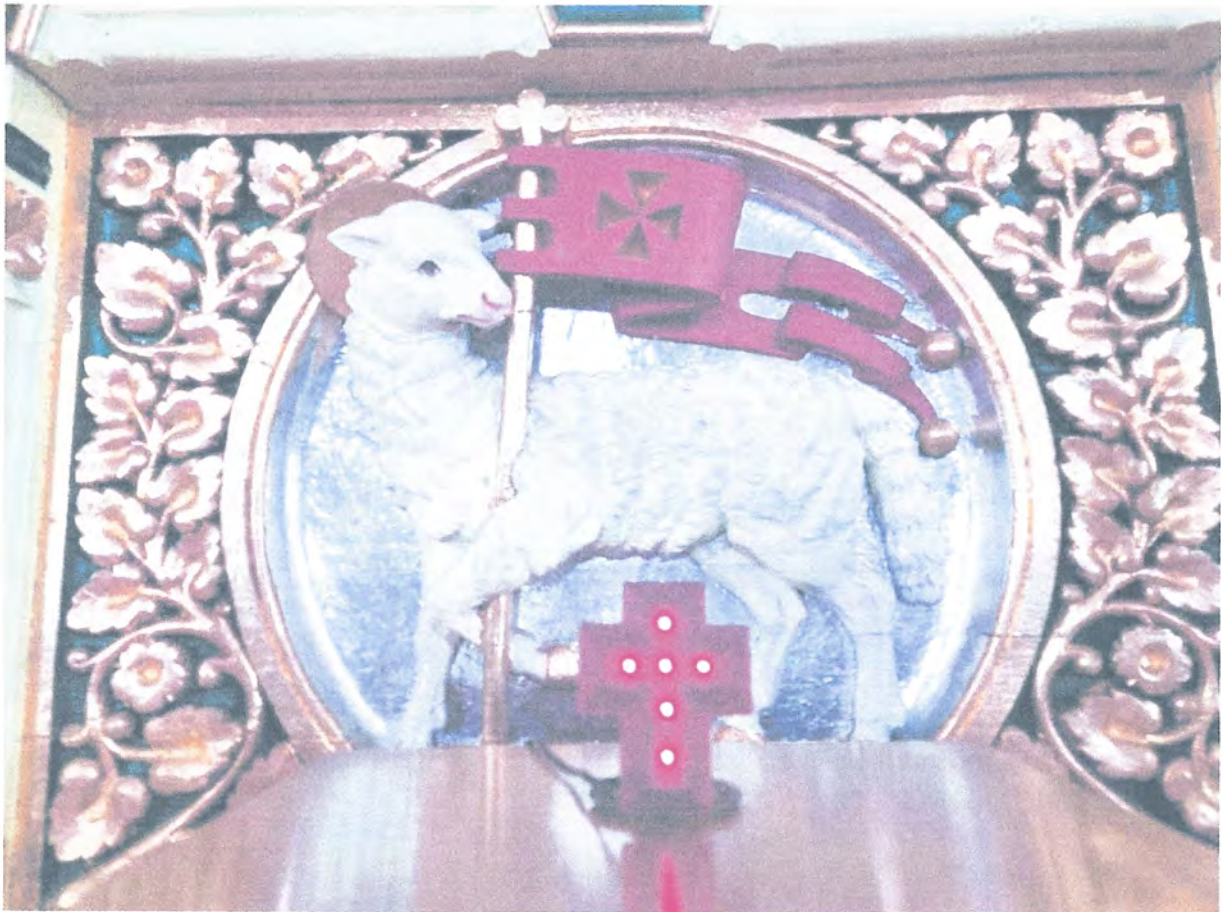
Retabulum ołtarzowe postawiono na współcześnie dorobionej prostokątnej mense z prostym cokołem i gzymsem.

Tworzą go cztery, zamknięte trójlistnie arkady z płaskorzeźbionymi przedstawieniami czterech Ewangelistów.

W centralnym miejscu prostokątne pole z medalionem przedstawiającym Baranka Bożego z chorągwią.

Powyżej rzęd sześciu wimperg. Dwie z nich podniesiono konstrukcyjnie aby zamontować prostokątną kasetę z obrazem Matki Bożej. Skrajne wimpergie ujęte fialami.

W polach wimperg okalających kasetę z obrazem - litery A i Ω. Pola pozostałych wimperg dekorowane są płaskorzeźbionymi listkami (podobnie jak tło nad przedstawieniami Ewangelistów), kłosami i winnymi gronami. Fiale i wimpergi zdobione są czołgankami.

Obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem namalowany na blasze, datowanie około 1900 r.

Strop deskowy o półkolistym kształcie przykrywający nawę kościoła pokryty został w latach 60 grubą warstwą wapienno-kredową. Samoistne odkrywki ukazują fragmenty polichromii w tonacji błękitno-zielonej.

Łącznikiem między deskowaniem stropu a ścianą jest dekoracyjna listwa drewniana.

BUDOWA TECHNOLOGICZNA I STAN ZACHOWANIA

Konstrukcja drewniana ołtarza wykonana jest prawdopodobnie z drewna iglastego. Elementy snycerskie oraz rzeźby wykonane zostały w drewnie lipowym. Strukturę ołtarza częściowo pokryto zaprawą, polichromowano i w części snycerskiej wyzłocono. Detal głęboko rzeźbiony. Złocenia wykonane w technice pulmentowej na poler i mat w obrębie profili i snycerki. Stan zachowania zły.

Miejsca polichromowane wtórnie przemalowano a złocenia pokryto warstwami imitacji metali szlachetnych (szlakmetal w technice na mikstion olejny, szelaki).

We wszystkich miejscach na strukturze i elementach snycerki widoczne ślady czynnych drewnojadów powodujące osłabienie i degradację struktury drewna.

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZAPYTKÓW
UL. SŁONECZNA 10
45-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel./fax 88 324 74 11
tel./fax 88 325 37 45

Polichromie są zabrudzone, poprzecierane, plamiste. Wykonane niestarannie, w szczelinach i zakamarkach widać zalegający brud.

Pierwotne złączenia przykryto warstwą złotoli i folii.

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 68 3247390, 68 3247411
tel./fax 68 325 37 45

Obecna , widoczna warstwa polichromii jest wtórna. Przemalowania dokonano współcześnie farbami olejnymi.

Wielokrotne przemalowania doprowadziły do zatarcia powodując znaczne zniekształcenie plastycznej formy ołtarza. Wstępne oględziny obiektu dają wyobrażenie o bardzo złym stanie technicznym i estetycznym ołtarza.

Liczne pęknięcia i rozszczelnienia konstrukcyjne.

**WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTEKÓW**
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 68 324 73 90, 68 324 74 11
tel./fax 68 325 37 45

Plecy ołtarza z widocznymi zabrudzeniami i przeróbkami konstrukcyjnymi:

Po usunięciu przemalowań będzie można ustalić zakres występowania oryginalnych złocień.

ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 68 32473 90, 68 324 74 11
tel./fax 68 325 37 45

Głównym założeniem konserwatorskim będzie wzmocnienie struktury drewna po wcześniejszym dezynfekcji i dezynsekcji obiektu. Kolejnym w działaniu to przywrócenie walorów technicznych i estetycznych zgodnie z założeniami autorskimi.

W celu przeprowadzenia dokładnej konserwacji planuje się całkowity demontaż ołtarza i przewiezienie go do pracowni konserwatorskiej. W pierwszej kolejności proponuje się przeprowadzenie pełnej konserwacji technicznej poprzez strukturalną impregnację żywicami syntetycznymi połączonej z dezynfekcją. Proponuje się ustabilizowanie wszystkich połączeń stolarskich, sklejenie pęknięć i odspojen drewna. Należy usunąć wszystkie późniejsze przemalowania i nawarstwienia by umożliwić przeprowadzenie prawidłowej konserwacji technicznej ołtarza. Za ich usunięciem przemawiają również słabe walory estetyczne. Uzupelnienie brakujących ubytków snycerskich nastąpi w drewnie sezonowanym, dobranym gatunkowo. W trakcie prac przeprowadzona zostanie analiza układu nawarstwień na obiekcie. Należy rozmontować kasetę, w której umieszczony jest obraz. Ocenic stan zachowania oraz określić zakres prac konserwatorskich.

Konserwacja estetyczna polegać będzie na uczytelnieniu i eksponowaniu pierwszej warstwy chronologicznej.

Do szczegółowych ustaleń w trakcie prac powoływane będą komisje konserwatorskie z udziałem Właściciela oraz Przedstawicieli WUOZ.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

OŁTARZ GŁÓWNY

Struktura i elementy złożone

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej.
2. Oczyszczenie powierzchni ołtarza z niezwiązanego kurzu i luźnych nawarstwień pylistych. Rozspojenie wadliwych i obluzowanych połączeń stolarskich, usunięcie wtórnych gwoździ.

3. Podklejenie i zabezpieczenie osypujących się fragmentów polichromii i złocień.
4. Demontaż wszystkich elementów ołtarza oraz przewiezienie ich do pracowni konserwatorskiej.
5. Wykonanie badań budowy technicznej i technologicznej oraz wykonanie stratygrafii.
6. Zdjęcie przemalowań na wszystkich polichromowanych powierzchniach struktury ołtarza /mechaniczne i chemiczne za pomocą dobranych środków chemicznych/.
7. Oczyszczenie powierzchni złoconych i srebrzonych z wtórnych nawarstwień /mechaniczne i chemiczne dobranymi środkami/.
8. Oczyszczenie powierzchni drewna od odwrocia - mieszaniną benzyny, wody i detergentu.
9. Dezynsekcja i dezynfekcja obiektu preparatami HylotoX i Permethrin komplet w celu zapobieżenia powtórnej inwazji owadzych szkodników drewna.
10. Impregnacja za pomocą zanurzania i powlekania przy użyciu roztworu Hekolu I-50 w kompozycji rozpuszczalników /ksylen, toluen, aceton/ w obecności środków grzybo i owadobójczych. Odparowanie elementów impregnowanych nastąpi w środowisku zagęszczonych par benzyny ekstrakcyjnej i kompozycji rozpuszczalników w celu opóźnienia odparowania i równomiernego rozłożenia żywicy w impregnowanym drewnie. Zacieki impregnatu zostaną oczyszczone rozpuszczalnikiem. W przypadku impregnacji elementów z polichromią olejną, powierzchnia ich zostanie zabezpieczona bibułką japońską na kleju glutenowym.
11. Ewentualna wymiana elementów drewnianych, których osłabiona struktura nie spełnia zadań konstrukcyjnych oraz wzmocnienie odkształconych i spękanych części od odwrocia.
12. Usunięcie wadliwych połączeń stolarskich. Sklejenie pęknięć. Wypełnienie rozeschnięć taszlami z drewna identycznie gatunkowego na kleju glutenowym.
13. Uzupełnienia drobnych ubytków w strukturze drewna za pomocą kitu dwuskładnikowego Araldit lub Axson SC 258.
14. Uzupełnienie ubytków zaprawy na płaszczyznach i elementach pod złocenie za pomocą gruntów kredowo-klejowych.

15. Uzupelnienie i rekonstrukcja pulmentów pod złocenie w technice na poler i mat.
16. Retusz i rekonstrukcja złoczeń za pomocą złota 23 i 3/4 karata oraz srebra w płatkach i wytrąconego.
17. Zabezpieczenie dolnych partii złoczeń narażonych na mechaniczne przetarcia roztworem Paraloidu B-72 w alkoholu.
18. Retusz i rekonstrukcja polichromii struktury ołtarza i płaskorzeźb oraz snycerki za pomocą farb akrylowych firmy Maimeri Restauro, Talens i Rembrandt metodą scalającą.
19. Zabezpieczenie powierzchni polichromii werniksem damarowo-woskowym.
20. Przewiezenie i zmontowanie ołtarza. Dopuszcza się możliwość zastosowania wkrętów stalowych i metalowych kątowników do ustawienia ołtarza.
21. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej opisowej i fotograficznej.

Obraz na blasze

1. Rozmontowanie kasety i wyjęcie obrazu.
2. Oczyszczenie tkaniny stanowiącej tło do obrazu.
3. Oczyszczenie lica i odwrocia obrazu.
4. Wypełnienie miejsc ubytków zaprawy i warstwy malarskiej kitami.
5. Uzupelnienie warstwy polichromii. Punktowanie zostanie wykonane metodą scalającą farbami firmy Maimeri Restauro, Talens i Rembrandt.
6. Zabezpieczenie partii polichromowanych werniksem damarowo-woskowym.
7. Zamontowanie obrazu w wyczyszczonej kasetce.
8. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej opisowej i fotograficznej.

Polichromia stropu

1. Wykonanie badań w celu ustalenia stratygrafii polichromii.

2. Dezynsekcja i dezynfekcja obiektu preparatami HylotoX i Permethrin komplet w celu zapobieżenia powtórnej inwazji owadzych szkodników drewna
3. Zdejmowanie przemalowań z powierzchni desek stropu.
4. Doczyszczanie odkrytych powierzchni.
5. Założenie kitów w miejsce brakującej warstwy zaprawy.
6. Utrwalenie odkrytej warstwy polichromii.
7. Scalanie kolorystyczne powierzchni kitów.
8. Zabezpieczenie powierzchni polichromii.

"KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI"
Jolanta Szczygińska
ul. Wrocławskie 39, 65-420 Prochowice
NIP: 62-174-03-99 Tel.: 657 897 661